

Bajete ya Gauteng ya 2006/07

Ho hlophisa Bajete ya MTEF ya 2006/07 ya Mmuso wa Profensi ya Gauteng ho bontsha mohato wa bohlok wahadi boikitlaetsong ba rona bo tswelang pele ba ho arabela ditabatabelong tsa baahi ba Gauteng. Bajete ya MTEF ke pontsho e hlakileng ya dintho tseo re di etelletsang pele profensing ena. Ho bontsha ka ho hlakileng kamoo re tlang ho aba ditjhelete mananeong le diprojekeng tse kgethehileng mme re ntse re iphaphathile le dintho tseo re tlamehang ho di etsa pele tseo re ipehetseng pakane ya ho di finyella sehleng sena sa puso, e leng dintho tsena:

- Ho nolofatsa kgolo e potlakileng le ho etsa mesebetsi
- Ho lwantsha bofuma le ho aha metse e sireletsehileng le e tswelang pele e le teng
- Ho ntshetsa pele batho ba phetseng hantle, ba nang le tsebo le bokgoni le ba sebetsang haholo
- Ho matlafatsa demokrasi le ho aha setjhaba, le ho kgola ditholwana tsa tokelo tsa motheo tsa setjhaba sa rona.
- Ho haha hodima motheo wa tikoloho e atlehang le e hlokomelang

Sehleng sena sa puso, re hatetse pele ka mokgwa o hlollang ho finyella dipakane tseo re ipehetseng tsona. Bajete ya 2006/07 e haha hodima motheo wa kattleho eo re bileng le yona mme sena se re dumella ho hatela pele haholo ho finyella diphihlello tsa rona. Bajete ya selemong sena e ekeditse dikabo tsa tjhelete bakeng sa ditshebelelso tsa setjhaba, ho ntlatfatsa mokgwa wa ho isa ditshebelelso setjhabeng empa re sa hlokomo lohe diphephetso tseo re nang le tsona le tseo re tshepang ho di finyella.

Dikabo tse ekeditsweng tseo re di etsang ho feta MTEF bakeng sa tshebediso ya tjhelete di bontsha ka sebele boitlamo ba rona ba ho eketsa sekgaahlha sa kgolo ya moruo, ho etsa mesebetsi e meijha le ho lwantsha bofuma. Tjhelete ena e tla sebedisetswa ho tshehetso diprojeke tsa kaho ya ditsela, mehaho le tse jwalo mme sena se tla thusa haholo bakeng sa ho eketsa kgolo ya moruo le ho etswa ha mesebetsi.

Hammoho le boikitlaetso bona ba ho hodisa moruo, re itlamme ho eketsa tjhelete e sebediswang ditshebelelso tsa thuso ya setjhaba ka ho aba dipheresente tse 80 tsa kakaretso ya bajete bakeng sa ditshebelelso tsena tsa setjhaba (sector). Tjhelete ya ditshebelelso tsa setjhaba e tla sebediswa ka sepheo sa ho finyella dintho tsa bohlokwa dilemong tse tharo tse latelang, ho kopanyeleditswe ho etsa ditsha tsa ho fana ka meriana e lwantshang HIV bakuding ba nang le HIV/AIDS, le ho tswela pele ka lenaneo la HIV/AIDS

Ke tshepa hore tokomane ena e tla le thusa ho utlwisia le ho hlahloba Bajete ya Profensi ya Gauteng.

Paul Mashatile
Leloko la tsa Matlotlo a Gauteng

Hobaneng re hloka tsamaiso ya ditjhelete?

Tsamaiso ya tjhelete ke tsela e bontshang hore tjhelete eleng teng eka sebediswa jwang. Tsamaiso ya tjhelete e re thusa hore re finyelle boemong boo rona re ipehetseng bona.

Re na le boikarabelo ba hore re tsebise setjhaba ka diketsahalo tsa mmuso le hore ditjhelete di sebediswa jwang.

Ka ho pepesa tsamaiso ya tjhelete re hlahisa hammoho le morero wa mmuso mabapi le tsela eo tshebetso e ka lekangwang ka teng.

Bukana ena e hlalosa tshebetso ya ditjhelete tsa Gauteng bakeng sa selemo sa ditjhelete sa 1 Motsheanong 2005 ho fihlela 30 Hlakubele 2006.

Ke eng ditlhoko tsa sehloho le Merero tse nkilweng ke Lekgotla-kgolo la puso ya Gauteng?

■ Ho nolofatsa kgolo e potlakileng le ho etsa mesebetsi

Mesebetsi e ka sehlohung le mananeo

Honolofatsa, ho tshehetsa le ho qadisa:

- Leano la moruo la ho aha ditsela le meaho le kopanyelleditswe le Gautrain Rapid Rail Link, Innovation Hub le Johannesburg International Airport Industrial Park.
- Mafapha (sectors) a hlokang mosebetsi wa matsoho le a hodisang boleng ba basebetsi le ho hodisa moruo le thuto.
- Dibaka tse behilweng leihlo, tse tllang ho hodisa moruo le ntshetsopele ya moruo sebakeng sena.
- Ho etelletsa Gauteng pele jwalo ka sebaka seo ho ka tliswang matsete ho sona, sa bohahlaudi le dikgwebo le lehae la dipapadi tsa tlhodisano. Re tla etsa bonnate ba hore tonamente ya Mohope wa Lefatshe ya 2010 e atlehe le ho e sebedisa jwalo ka monyetla wa ho matlafatsa moyo wa ho batla ho tlisa matsete sebakeng sena, moyo wa bohahlaudi le dipapadi.
- Ho hodisa moruo ka ho tshehetsa ntshetsopele ya moruo wa batho ba batsho ka bophara (BBBEE) le dikgwebo tse nyenyanne (SMME) le mekgatlo e tshwarisaneng (cooperatives) le yona, ho kenyelleditswe le ho etsa menyetla ya ho itshebetsa le ho nka karolo ho tshehetseng dikgwebo ka ditjhelete tse nyenyanne mme ka ho kgethehileng le ho tshehetsa dikgwebo tsa basadi le tsa batjha.
- Ho phethahatsa karolo ya bohlokwa jwaloka mofumani wa thepa le ditshebeletso ntshetsopeleng ya diphihlello tsa rona tsa moruo ho kopanyeletsa le ho tshehetsa bahlahi ba thepa ba sebakeng sena le ho matlafatsa letsoho la moruo la batho ba batsho le basadi.
- Ho eketsa tshebediso ya mobu wa temo le ho eketsa tshehetso ya balemi ba batho ba batsho mabapi le tsebo ya temo, tsamaiso le ho finyella mebaraka ya temo.
- Ho aha Gauteng hore e be sebaka sa bohlokwa le se hlodisanang le tse ding lefatsheng le ho etsa hore mesebetsi ya moruo ya mafapha a sa tshwaneng a profensi a tshwarisanee ho matlafatsa Gauteng e le hore e fetohesetsi sa Afrika sa moruo le motse wa lefatshe o hlaheletseng ka mahetta matjhabeng.
- Kgolo le Leano la Ntshetsopele (Growth and Development Strategy [GDS]) eo sepheo sa yona e leng ho fetola boemo ba setjhaba le moruo profensing ena, ho boloka botsitso ba dipolotiki, ho rala tsamaiso e sebetsang ya meaho le ditsela, ho hodisa moruo wa profensi ena le ho fokotsa leqeme la mesebetsi le bofuma Ka ditsela tsena:
 - Ho etsa bonnate ba hore ho na le ntshetsopele ya setjhaba le ya moruo ho ya ka morero le ntshetshopole e kopaneng, e ka tshehetswang le eo batho ba nkang karolo ho yona.
 - Ho fana ka kgolo ya moruo, ho etsa mesebetsi le diphihlello tse amanang le tsena bakeng sa profensi ena dilemong tse leshome tse latelang tsa demokrasi.
 - Ho aha taolo e nang le tshebedisano le dikamano mafapheng a mmuso.

-Ho hodisa maqhama le bolekane le mafapha a mang a setjhaba.

-Ho qolla menyetta bakeng sa setjhaba le badi e le hore bohole ba amehe tsosolosong le ntshetsopeleng ya profensi ena.

■ Ho lwantsha bofuma le ho aha metse e tiileng, e sireletsehileng le e ka tswelang pele.

Mesebetsi e ka sehlohung le mananeo

Ho etswa ha lenaneo le leholo le tiileng la kaho ya meaho le ditsela ho netefatsa ho tsamaiswa ha thepa ya setjhaba. Lenaneo lena le tla netefatsa hore:

- Dibaka tse ntjha tsa bodulo di fumana meaho ya ditshebelelso tsa setjhaba pele kapa kapele ka mora hore batho ba kene matlong a matjha.
- Thepa ya rona ya setjhaba e ka sebediswa hape ha metse e fetoha, mohlala, dikolo metseng ya kgale di ka fetolwa ditsha tsa ditshebelelso tsa setjhaba; tsena di lokela ho hlokamelwa le ho sebediswa ka bottalo.
- Matsete a mmuso a ka sebediswa dibakeng tsa setjhaba kapa dibakeng tsa dipalangwang, ho kopanyelleditswe le diteishene tse rerilweng tsa Gautrain, ho hodisa mokgwa wa ho fihlella ditshebelelso le ho ntshetsa moruo pele sebakeng sena.
- Dikontraka di tla abelwa dikgwebo tse nyenyan le tse holang le ho sebedisa matsoho mesebetsing ya kaho le tlhokomelang ya meaho.
- Lenaneo le Atolositsweng la Mesebetsi ya Setjhaba le kentsweng tshebetson Gauteng, ho kopanyelleditswe le ho matlafatsa mananeo a mesebetsi ya setjhaba a ntseng a le teng.
- Ho fana ka ditshebelelso tsa bohlokwa tse hloka halang, ho kopanyelleditswe le metsi le motlakase o sa lefellweng. Ntho ya bohlokwa e tla ba ho fana ka metsi le tsamaiso ya dikgwerekgwere, karolo ya bohlokwa ntshetsopeleng ya bophelo bo botle.
- Ho eketsa mefuta e fapaneng ya matlo bakeng sa batho ba maemo a sa tshwaneng, dibaka tse ntle tseo ho ka hahuwang ho tsona le ho bopa tshebedisano le mekgatlo ya praevete le banka-karolo ba bang. Hape ho tla tshohlwa tharollo mabapi le bokamoso ba dihosetele profensing ya rona.
- Ho hlophisa hore dibaka tseo batho ba ipehileng ho tsona (tsa mekhukhu) di sireletsehile, le hore di loketse bodulo ba batho
- Ho tsosa morolo wa metse ya ditoropo, ho kopanyeletsa le tshebedisano mafapheng kaofela a mmuso le ho sebedisa matsete a mmuso le a mekgatlo ya praevete ka ditsela tseo ho ka unwang melemo e mengata haholo.
- Ho ntshetsa pele le ho nolofaletsa boikitlaetsa ba kgodiso ya moruo sebakeng sena e le hore ho fanwe ka mesebetsi, ho aha ditsela le meaho ya setjhaba le ho etsa bonneta ba hore batho ba sebaka sena ba fihlella menyetta, ka ho kgetehileng metse e fumanehileng haholo. Mmuso o tla leka ho hokahanya le ho lebisa matsete a wona dikarolong tse itseng sebakeng sena kapa meahong ho hodisa haholo tshebetso ya wona.
- Ho hodisa le ho kenya tshebetson leano le akareletsang le dipalangwang tsa setjhaba le eketsang mokgwa wa ho sebedisa dipalangwang tse sireletsehileng le tsa theko e tlase, ho fokotsa nako eo batho ba leng dipalangweng ka yona le nako ya tsamaiso ya thepa

profensing ya rona le ka ntle ho profensi le ho fokotsa tshilafatso ya tikoloho e bakwang ke dipalangwang.

- Ho hlahisa tikoloho e sireletsehileng le e hlwekileng ka ho fokotsa ditshila, ho fokotsa thepa e ke keng ya sebediswa hape le ho rarolla bothata ba tshilafatso ya moyo, metsi le mobu.
- Tshebedisano le baahi ba metse le mapolesa ho etsa bonneta ba hore mebila ya rona e sireletsehile, mahae, dibaka tsa mosebetsi le dikolo, ka ho kgethehileng bakeng sa basadi le bana.
- Tshireletseho mebileng ya Gauteng ka taolo ya sephethe-phethe.

■ Ho ntshetsa pele batho ba phetseng hantle, ba nang le tsebo le bokgoni le ba sebetsang haholo

Mesebetsi e ka sehlohang le mananeo

- Ho kgothaletsa phepo e ntle le mekgwa e metle ya bophelo.
- Thibelo le mananeo a kalafo kgahlanong le disosa tsa ho kula le lefu tse jwaloka twantshano, dikotsi tsa mebileng, kgatello ya maikutlo, HIV le Aids, mekgwa e mebe ya bophelo le tshebediso e mpe ya tahi.
- Ho fana ka ditshebelelso tsa tlhokomelo ya bophelo, karabelo le boleng ka:
 -ho fokotsa nako ya ho leta
 -ho ntlaftsa ditshebelelso tse fanwang ke batho ba ka pele ba fanang ka tshebelelso
 -ho tsosolosa meaho ya bophelo bo botle
 -ho tshehetsha profeshene ya tlhokomelo ya bophelo le basebetsi le
 -ho neha baahi ba metse ya rona lesedi le thuto mabapi le bophelo bo botle.
- Ho matlafatsa ditshebelelso tsa ditliniki tse fanang ka tlhokomelo ya bophelo e le hore di sebetsane le maemo a tlwaelehileng, ho hodisa karolo ya baahi le ho nolofatsa tshebedisano lefapheng lena.
- Ho tsetela haholo batjheng ka ho ba rupella ba sa le banyenyane.
- Ho matlafatsa thuto dikolong tsa setjhaba e le hore bana bohole ba rona profensing ena, ka ho kgethehileng ba fumanehileng haholo, ba fumane thuto e lekanang le ya boleng bo botle.
- Ho hodisa tsebo bathong, ka ho kgethehileng bakeng sa batjha ka ho matlafatsa Thuto e Eketsehileng le Kwetliso (Further Education and Training), ntshetsopele ya thuto.
- Ho etsa bonneta ba thuto ha e holelwé ka ho matlafatsa thuto le kwetliso e hlokahalang bakeng sa batho ba baholo, ho kwetlisa hape le ho fana ka tsebo hape, ho neha batho ba ileng ba tlhela sekolo pele ho nako kapa ba tlhedisitsweng mosebetsi monyetla o mong.
- Ho hokahanya di-indaseteri, dikolo tsa thuto e phahameng, mekgatlo e fanang ka bokgoni le mafapha kaofela a mmuso ho ba ngata-nngwe e le hore thuto e fanwang moo e iphaphatha le dithoko tsa di-indasteri, ka ho kgethehileng thuto e hlokahalang kgodisong ya moruo.

■ Ho matlafatsa demokrasi le ho hodisa ditokelo tsa molao wa motheo

Mesebetsi e ka sehlohung le mananeo

- Thibelo ya tlolo ya molao setjhabeng ho thibela le ho rarolla disosa tsa tlolo ya molao le twantshano, ka ho kgethehileng kgahlanong le basadi le bana.
- Ntshetsopele ya batjha ka ho eketsa menyetla ya batjha ya ho nka karolo moruong le ho finyella bokgoni ba bona, ho kopanyeletsa le ho ba nolofaletsa ho nka karolo dipapading, mesebetsing ya bonono le ya setso.
- Ho matlafatsa bokgoni ba basadi ka mananeo wohle a mmuso ka ho tlosa dintho tse ba thibelang ho nka karolo moruong le setjhabeng ka mokgwa o lekanang.
- Ho sebedisa mananeo a bonono le setso, dipapadi le boikgathollo ho matlafatsa ntshetsopele ya setjhaba le tshebedisano hara batho.
- Ho ntshetsa pele dipapadi jwalo ka lenaneo la bohlokwa, e seng feela ka hobane di kgothaletsa bophelo bo botle le mekgwa e sehlahlo ya bophelo, empa hape ka hobane dipapadi di aha setjhaba le ho ntshetsa batjha pele.
- Ho kgothaletsa setjhaba ho nka karolo le ho bontsha boikarabelo, ho akareletswa ho sebedisa Izimbizo, letsholo la Lets Talk (A re Bueng) le diboka tseo ho mamelwang setjhaba le ho matlafatsa karolo ya Lekgotla la Mmuso la Molao.
- Ho matlafatsa ho nka karolo demokrasing dikarolong tsohle tsa taolo ka ho matlafatsa ho nka karolo ha batho diforamong tse jwalo ka dikomiti tsa lebatowa (ward), Makgotla a Taolo a Dikolo le Diforamo tsa Mapolesa a Motse.

■ Ho haha mmuso o sebetsang ka sebele le o fanang ka tlhokomelo

Mesebetsi e ka sehlohung le mananeo

- Ho neha baahi bohole ditshebeletso tsa boleng bo phahameng, tse bontshang tlhokomelo le tse tshwarahaneng. Sena ka ho kgethehileng se kenyelletsa ho tlosa dintho tse sitisang phetisetso ya ditshebeletso ho batho, ho etsa bonneta ba hore ditshebeletso tsena di tswela pele di le teng le ho eketsa kamoo mafapha a mmuso a arabelang ka pele ka teng ditletlebong le mathateng a baahi.
- Ho hodisa tsebo le bokgoni mabapi le ditshebeletso tsa setjhaba:
 - Lenaneo le akareletsang la kgodiso ya bokgoni le tsebo, ho kenyelleditswe le mananeo a thupelo bakeng sa baokamedi le moifo o ka pele mabapi le ho fetisetsa ditshebeletso setjhabeng
 - Ho beha leihlo mosebetsi wa basebeletsi ba setjhaba
 - Ho matlafatsa mananeo a rona a HIV/AIDS dibakeng tsa mesebetsi
 - Ho ntlfatsa boemedi maemong a bookamedi le diprofeshene ditshebeletsong tsa setjhaba, ka ho kgethehileng bakeng sa batho ba batsho, basadi le batho ba sa itekanelang mmeleng
- Ho nolofaletsa setjhaba ho fihla mmusong ka:
 - Ho etsa bonneta ba hore ho na le lesedi le fanwang mabapi le ditshebeletso tsa mmuso
 - Ho matlafatsa dipuisano le batho
 - Ho matlafatsa ditsela tsa ho sebetsana le ditletlebo
 - Ho sebedisa ditjhelete tsa mmuso ka tlhokomelo le ka ho qapa mekgwa e metjha e behang

ditholwana tse ngata

-Ho kenya tshebetsong leano la rona le kgahlanong le bobodu le ho tswela pele re bontsha ho se mamele manyofo-nyofo ditjheleteng le bobodu

- Ho sebedisa ditjhelete tsa mmuso ka tlhokomelo le ka ho qapa mekgwa e metjha e behang ditholwana tse ngata
 - Ho kenya tshebetsong leano la rona le kgahlanong le bobodu le ho tswela pele re bontsha ho se mamele manyofo-nyofo ditjheleteng le bobodu
- Ho sebedisana le mmuso wa sebakeng sena mabapi le ho tshehetsa lenaneo la diphetoho.

Refumana t̄jhelete ya rona ho kae?

Ditekanyetso/kabo ya ditjhelete ho
tswa ho mmuso o phahameng

Bilione tse R32,106
(94,8%)

Dikabo tse

lekanang

Bilione tse 23,362

(69%)

Ditjhelete tsa
dithuso tse

Iaolwang ke maemo

Bilione tse R8,744

(25,8%)

T̄jhelete ya Profensi
Bilione tse R1,758
(5,2%)

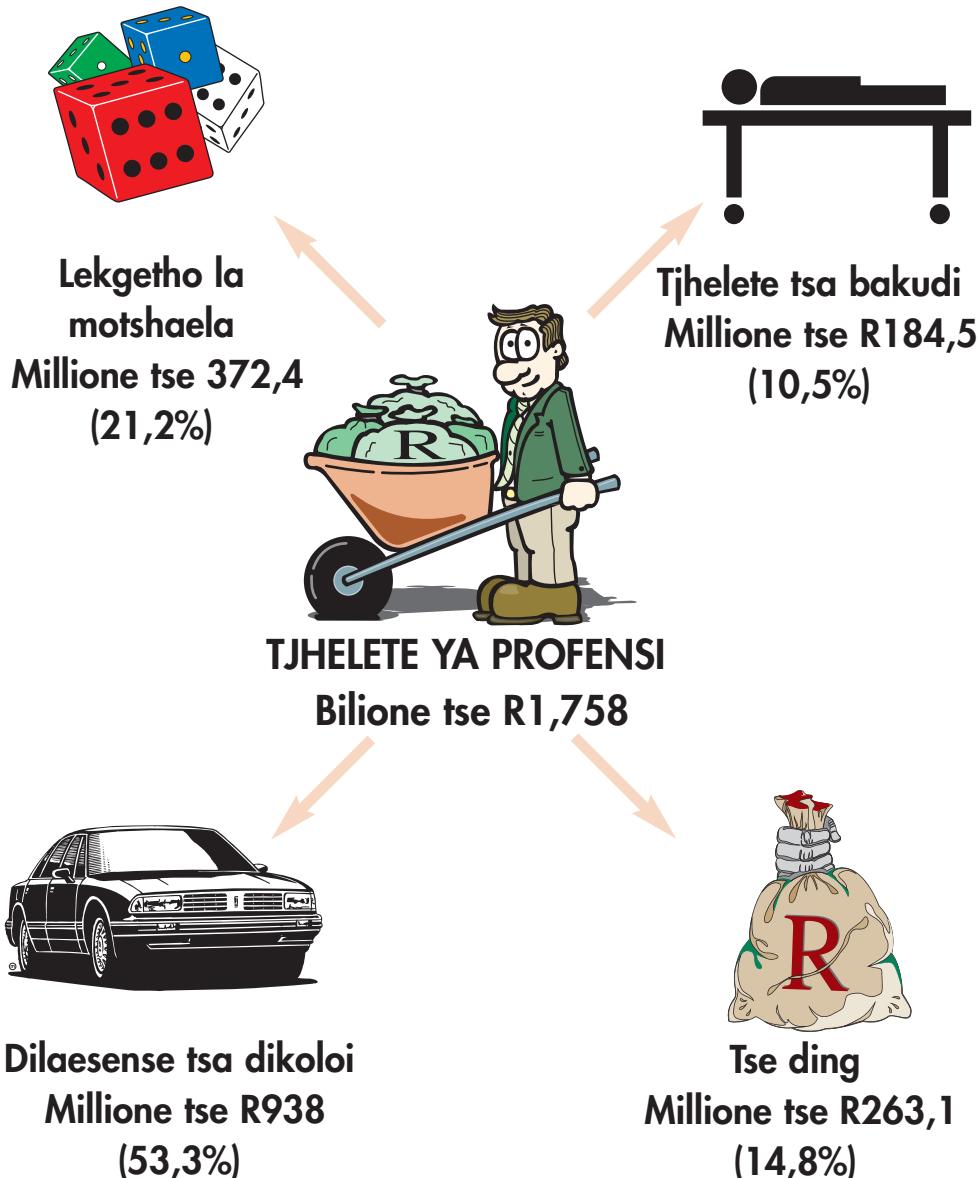
T̄jhelete etswang
Millione tse R40,4

DIPOKELETSO

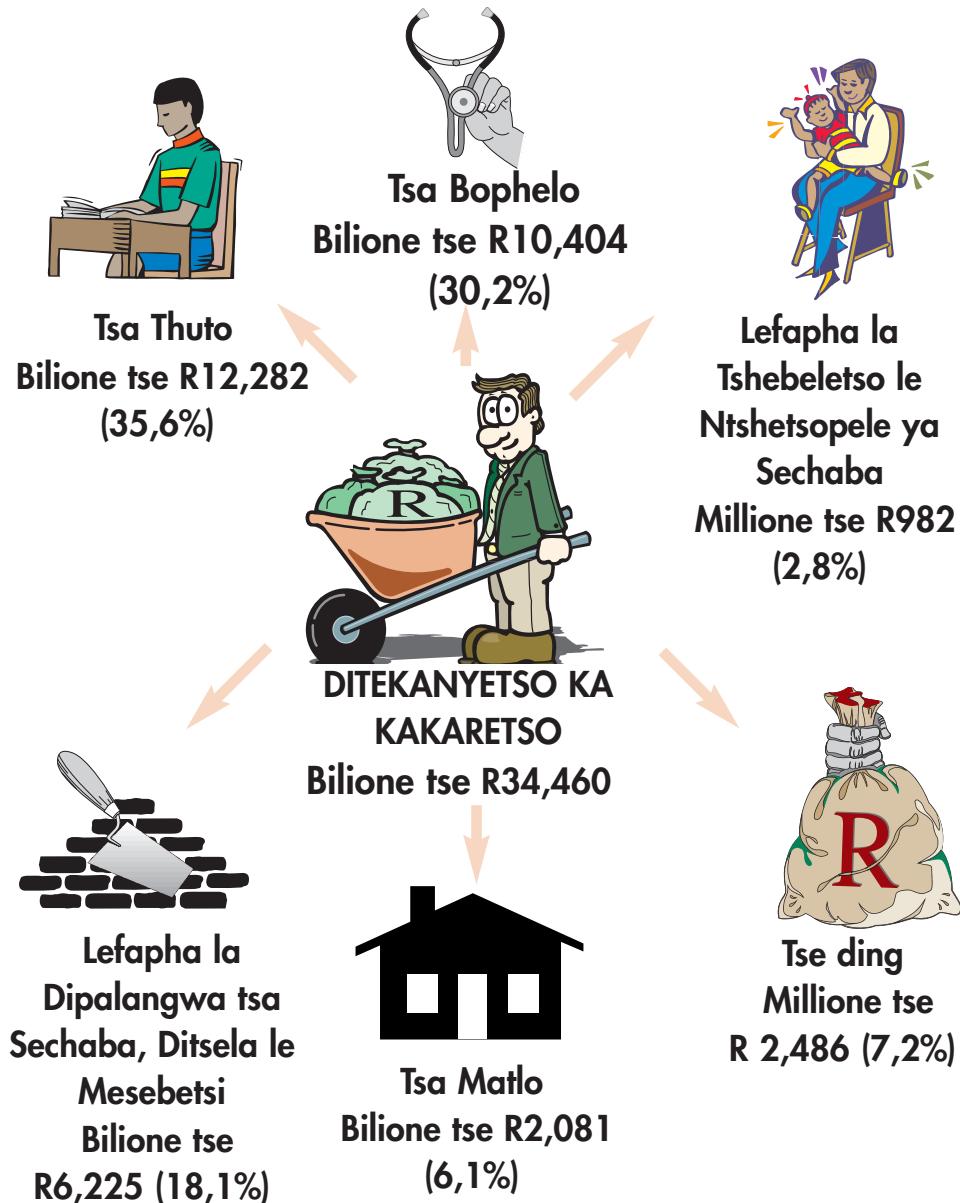
Bilione tse R33,824

Mehlodi ya ditjhelete tsa Profensi

Re sebedisa tjhelete ya rona jwang?

Karolelano ya ditjhelete ho ya ka mosebetsi

Re sebedisa tjhelete ya rona jwang?

Karolelano ya ditjhelete ho ya ka mekga e fapaneng ya tsa ekonomi

**DITEKANYETSO KA
KAKARETSO**
Bilione tse R34,460

Ditefello tsa hona jwale
Bilione tse R22,349 (64,9%)

Neheletsano le kemelano
Bilione tse R9,563 (27,7%)

Ditefello tsa kapitale
Bilione tse R2,548 (7,4%)

Karolelano ya ditjhelete ho ya ka ditloko tse kgolo

**DITEKANYETSO KA
KAKARETSO**
Bilione tse R9,563

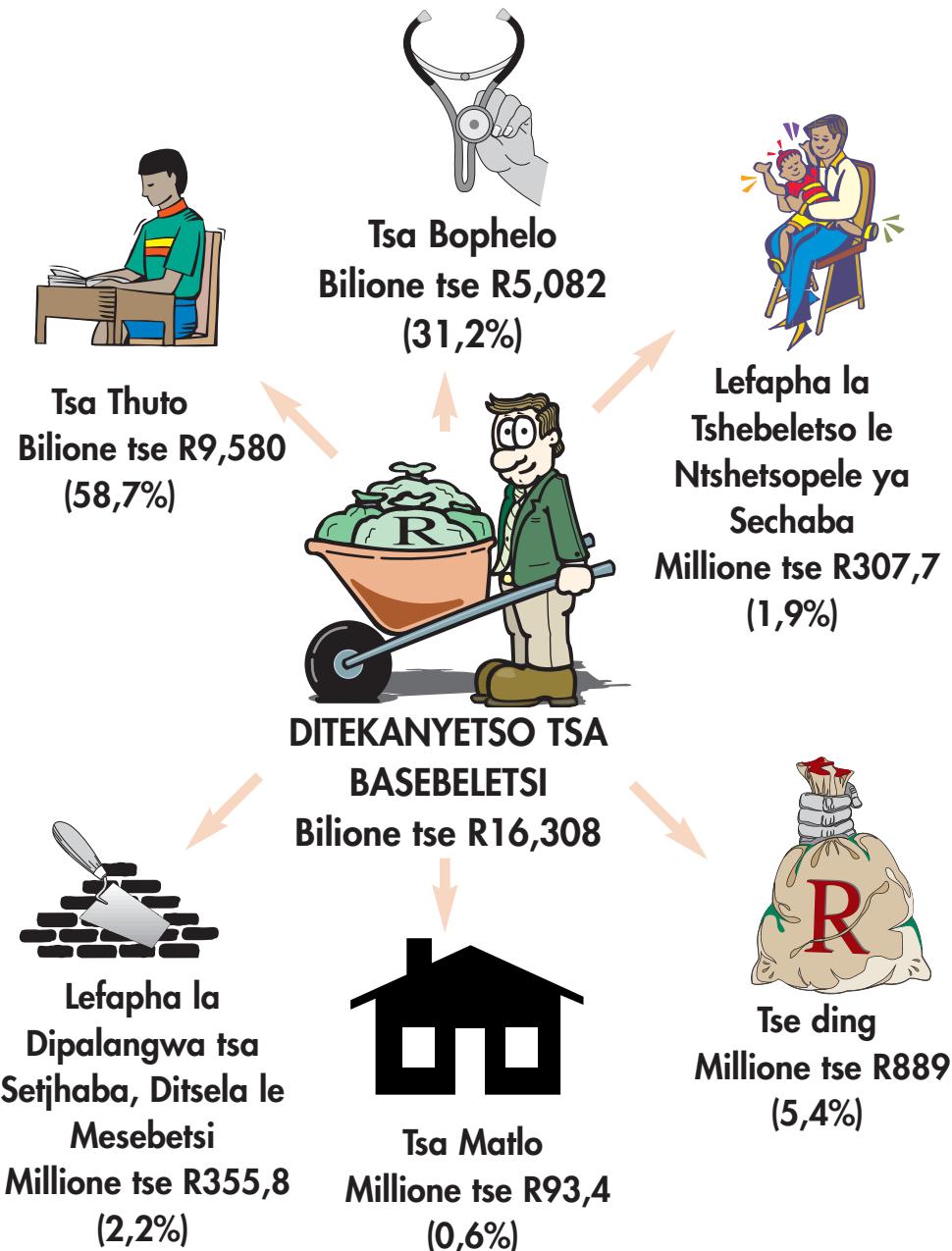
Ditefello tsa basebetsi
Millione tse R675 (7,1%)

Phahlo le Ditshebeleto
Bilione tse R2,146 (22,4%)

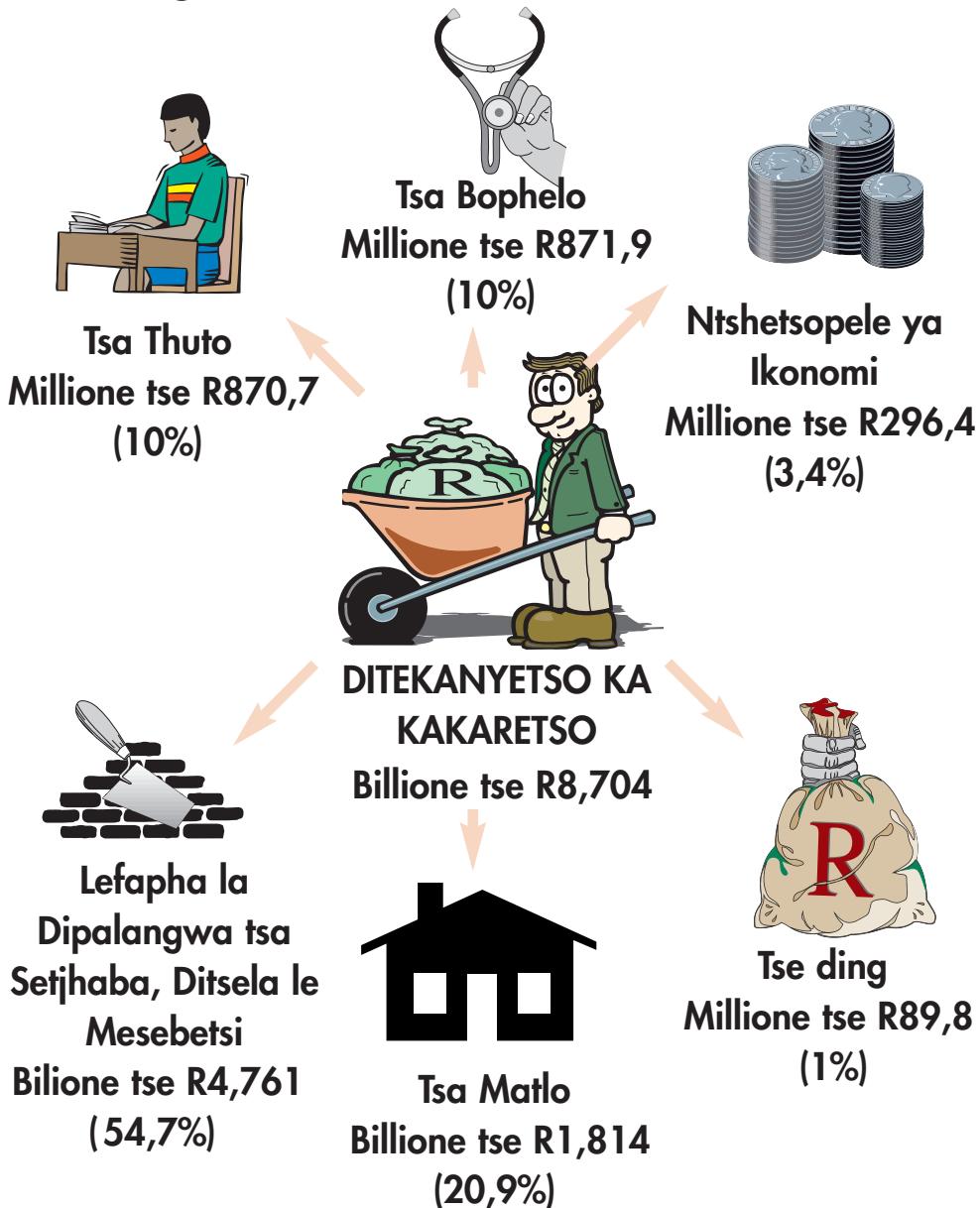
Nehelano ho tsa le hare
Bilione tse R1,824 (19,1%)

**Tse ding (akaretsang
tefellotsa kapitale)**
**Bilione tse
R4,918 (51,4%)**

Ditefello tsa basebeletsi

Diprojeke tsa kapitale ho ya ka lefapha ka leng

Diprojeke tse **kgethehileng**

**Meaho ya Mmuso wa Profensi ya Gauteng
Millione tse R71**

**DITEKANYETSO KA
KAKARETSO
Billione tse R5,391**

**Tshimoloho ya Moloko wa Batho
Millione tse R46**

**GautengOnLine
Millione tse R200**

**Meaho ya IT ya Profensi
(E-Governance)
Millione tse R98**

**Blue IQ
Millione tse R79**

**Gautrain
Billione tse R4,6**

**Projeke ya Tsosoloso ya
Alexander
Millione tse R172**

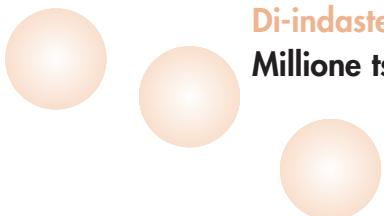
**Diprojeke tsa Tshireletseho Ditseleng
Millione tse R31**

**Dinokeng
Millione tse R94**

Diprojeke tse **kgethehileng**: Leano la Ntshetsopele la Gauteng

Lefehlo (propeller) la Moruo Gauteng

Millione tse R80

**DITEKANYETSO KA
KAKARETSO**
Millione tse R330

**PGP Contract
Call Centre**
Millione tse R29

Di-indasteri tse nang le Moya wa Boqapi

Millione tse R14,5

**Matsete, kgothatso le ntshetsopele
ya moruo**

Millione tse R10

Blue IQ investment

Millione tse R20

Diprojeke tse tlhetsweng
Millione tse R60

Leano la Bonono le Setso
Millione tse R3,5

Leano la temo
Millione tse R14

**Batho ba Batsho e 20 e ka
Sehlohong**
Millione tse R20

Tsamaiso ya Dipalangwa e Bohlale
Tsa Dipalangwa tsa Setjhaba, Ditsela le Mesebetsi -
Millione tse R54
Tsa Tshireletso ya Setjhaba - **Millione tse R25**

Nyollo ya tshebediso ya ditjhelete e bile ho kae?

Lefapha	Re sebedisitse jwang t̄jhelete selemong se fetileng 2005/06 bilione	Re tlo sebedisa jwang t̄jhelete selemong sena? 2006/07 bilione	Re nyolositse kapa re theohile ka bokae %
Tsa Thuto	10,807	12,282	13,6%
Tsa Bophelo	9,841	10,404	5,7%
Tsa Tshebeletso le Ntshetsopele ya Setjhaba	860	982	14,2%
Tsa Matlo	1,764	2,081	18%
Tsa dipalangwa tsa Setjhaba, Ditsela le Mesebetsi	2,088	6,225	198,1%
Tshireletso ya Setjhaba	181	220	21,5%
Tsa Mmuso walehae	129	160	24,2%
Tse ding	1,909	2,106	10,3%
Ditekanyetso ka kakaretso	27,579	34,460	24,9%